

Практикум з фактчекінгу (онлайн-формат). Ознайомлення з типами маніпуляцій.

«Довіряй, але перевіряй», «Типи маніпуляцій: як медіа управляють нами»

Булова Юлія Миколаївна (вчителька інформатики)

Учні 7-9 класів **04.11.2025 (Вт)**

Практикум з фактчекінгу. Ознайомлення з типами маніпуляцій.

Урок у 7-9 класах. Тема уроку інформатики: «Довіряй, але перевіряй», «Типи маніпуляцій: як медіа управляють нами».

Медіаманіпуляції — це інструмент впливу на вибори, суспільну думку та навіть особисті рішення. Уявіть: фейкова новина про "новий податок на смартфони" може спровокувати паніку, як це було під час COVID-19 з чутками про чіпи в вакцинах. За даними UNESCO, 70% молоді вірять фейкам у соцмережах. У житті це застосовується скрізь: журналісти перевіряють джерела перед публікацією, маркетологи борються з фейковими відгуками, а ти — обираєш, вірити рекламі чи ні. У воєнний час в Україні фактчекінг рятує від дезінформації. Навички допоможуть у школі (дослідницькі проекти), кар'єрі (PR, журналістика) та повсякденні (не вестися на "швидкі схеми заробітку").

Урок у 7-9 класах. Тема уроку інформатики: «Довіряй, але перевіряй», «Типи маніпуляцій: як медіа управляють нами»

Добрий день, дорогі учні 7-9 класів! Сьогодні, 4 листопада 2025 року, ми проводимо онлайн-урок у Google Meet через платформу для дистанційного навчання. Урок триватиме 45 хвилин: 10 хвилин на вступ і теорію, 25 хвилин на практику фактчекінгу, 10 хвилин на обговорення. Тема — «Довіряй, але перевіряй» та типи маніпуляцій у медіа. Ми навчимося розпізнавати, як ЗМІ та соцмережі впливають на нас, і практикуватимемо перевірку інформації. Готуйте блокнот для нотаток і доступ до інтернету (без входу в акаунти). Я — Булова Юлія Миколаївна, ваша вчителька інформатики. Почнемо!

Вступне слово

У сучасному світі ми щодня стикаємося з потоком новин: у TikTok, Instagram, Telegram чи на сайтах. Але не все, що блищить, — золото. Сьогодні ми розберемо, як медіа маніпулюють думками, і навчимося перевіряти факти. Це не просто теорія — це

навичка для життя! Ми використаємо онлайн-інструменти для фактчекінгу, щоб стати "медіаграмотними детективами". Після уроку ви зможете відрізнити правду від фейку.

Актуальність і застосування у житті

Медіаманіпуляції — це інструмент впливу на вибори, суспільну думку та навіть особисті рішення. Уявіть: фейкова новина про "новий податок на смартфони" може спровокувати паніку, як це було під час COVID-19 з чутками про чіпи в вакцинах. За даними UNESCO, 70% молоді вірять фейкам у соцмережах. У житті це застосовується скрізь: журналісти перевіряють джерела перед публікацією, маркетологи борються з фейковими відгуками, а ти — обираєш, вірити рекламі чи ні. У воєнний час в Україні фактчекінг рятує від дезінформації. Навички допоможуть у школі (дослідницькі проекти), кар'єрі (PR, журналістика) та повсякденні (не вестися на "швидкі схеми заробітку").

Актуалізація знань учнів

Пригадайте, що ви вже знаєте про інформацію. Відповідайте в чаті Google Meet або усно:

1. Що таке фейк-ньос? (Відповідь: Хибна інформація, подана як правда, для впливу на аудиторію.)
2. Які джерела інформації ви використовуєте щодня? (Відповідь: Соцмережі, сайти новин, YouTube — але не всі надійні.)
3. Чому важливо перевіряти факти? (Відповідь: Щоб уникнути обману, поширення брехні та прийняття неправильних рішень.) Ці знання — основа для сьогоденної теми: від загального "інформаційного шуму" до конкретних маніпуляцій.

Основні теоретичні відомості і терміни

Довіряй, але перевіряй — принцип, приписуваний Володимиру Леніну, але актуальний зараз: завжди верифікуйте джерело. **Фактчекінг** — процес перевірки фактів за допомогою надійних джерел (наприклад, сайти StopFake.org чи FactCheck.org).

Типи маніпуляцій у медіа (основні 6, з прикладами):

1. **Фальсифікація фактів** (викривлення реальності): Зміна фото чи відео. Приклад: "Фотошоплена" картина катастрофи.
2. **Селективне цитування** (вибіркове наведення): Беруться слова з контексту. Приклад: Політик сказав "ми переможемо", а цитують "ми... переможемо" з паузою, ніби сумніваються.
3. **Емоційний тиск** (апеляція до страху/гніву): Новини, що лякають ("Всі загинуть від нової хвилі!"). Приклад: Фейки про "хімічну атаку".
4. **Анонімні джерела** (без автора): "За даними інсайдерів" — без перевірки. Приклад: Анонімний пост у Telegram про "секретний план".
5. **Маніпуляція статистикою** (спотворення даних): "90% українців за X" — без джерела чи повного опитування.

6. **Фільтри та бульбашки** (алгоритми соцмереж): Показують лише "своє", посилюючи упередження. Приклад: Facebook радить контент, що підтверджує твої погляди.

Для перевірки: 1) Шукайте первинне джерело; 2) Перевіряйте автора/сайт; 3) Використовуйте інструменти як Google Reverse Image Search чи TinEye для фото; 4) Консультуйтеся з фактчекерами (VoxCheck, Media Literacy Ukraine).

Завдання на практичну роботу

Практикум з фактчекінгу (онлайн-формат, 25 хвилин). Ви працюєте індивідуально в браузері (Chrome або Edge, без акаунтів). Завдання: Проаналізувати 3 приклади новин на маніпуляції та перевірити факти. Результати — у Google Docs (створіть анонімний документ, поділіться посиланням у чат Meet).

Інструкція виконання (покроково, для максимальної зрозумілості):

1. **Підготуйтеся (2 хвилини):** Відкрийте браузер. Створіть новий Google Doc: Перейдіть на docs.google.com, натисніть "Новий документ" (не входьте в акаунт — використовуйте гостьовий режим). У заголовок введіть: "Фактчекінг_Прізвище_Клас_04.11.2025".
2. **Оберіть приклади (3 хвилини):** У чаті Meet я надішлю 3 посилання на "сумнівні" новини (фейки з архівів StopFake, наприклад: фейк про "зміну гривні"). Якщо немає — пошукайте в Google "приклади медіаманіпуляцій Україна" (перші 3 результати).
3. **Аналізуйте тип маніпуляції (10 хвилин):** Для кожної новини:
 - Опишіть коротко (2-3 речення).
 - Визначте тип (з 6, що ми вивчили).
 - Приклад: "Новина: 'Україна вводить податок на дихання'. Тип: Емоційний тиск — лякає абсурдністю."
4. **Перевірте факти (8 хвилин):**
 - Крок 1: Шукайте джерело — введіть заголовок у Google.
 - Крок 2: Для фото: Клацніть правою кнопкою > "Зберегти зображення як" > Завантажте в Google Images (images.google.com) > "Шукати за зображенням".
 - Крок 3: Перевірте на StopFake.org — введіть ключові слова в пошук сайту.
 - Запишіть: "Результат: Фейк, спростовано 2023 р. Джерело: Офіційний сайт Мінфіну."
5. **Збережіть і поділіться (2 хвилини):** У Doc натисніть "Поділитися" > "Змінити на 'Кожен з посиланням'" > Скопіюйте посилання > Вставте в чат Meet з позначкою "Готово!".
6. **Обговоріть (у чаті, 5 хвилин):** Напишіть одне речення: "Найпоширеніша маніпуляція — емоційний тиск, бо..."

Критерії оцінювання за 12-бальною шкалою (загальні для 7-9 класів)

- 10-12 балів: Аналіз 3 прикладів повний, типи маніпуляцій визначено точно, фактчекінг з 2+ джерелами, документ акуратний, поділений посиланням.

- 7-9 балів: 2-3 приклади, типи здебільшого правильні, базова перевірка (1 джерело), є опис.
- 4-6 балів: 1-2 приклади, частковий аналіз, спроба перевірки.
- 1-3 бали: Менше 1 прикладу, без перевірки.

Домашнє завдання

1. Проаналізуйте 1 новину з ваших соцмереж (скріншот у блокнот).
2. Запишіть тип маніпуляції та перевірку (3-5 речень).
3. Прочитайте статтю на MediaLiteracy.org.ua про фактчекінг (10 хв).
4. На наступному уроці — тест!

Молодці! Ви стали на крок ближче до медіаграмотності. Питання — в чат. До зустрічі!